

De vele gezichten van hoogbegaafdheid

Onbekend talent herkennen en begeleiden

LOWAN Studiedagen, Nieuwegein, 25/26 maart 2025
Sima de Bruijn-Daoud en Leonieke Boogaard

Welkom

KOEPEL
HOOGBEGAAFDHEID

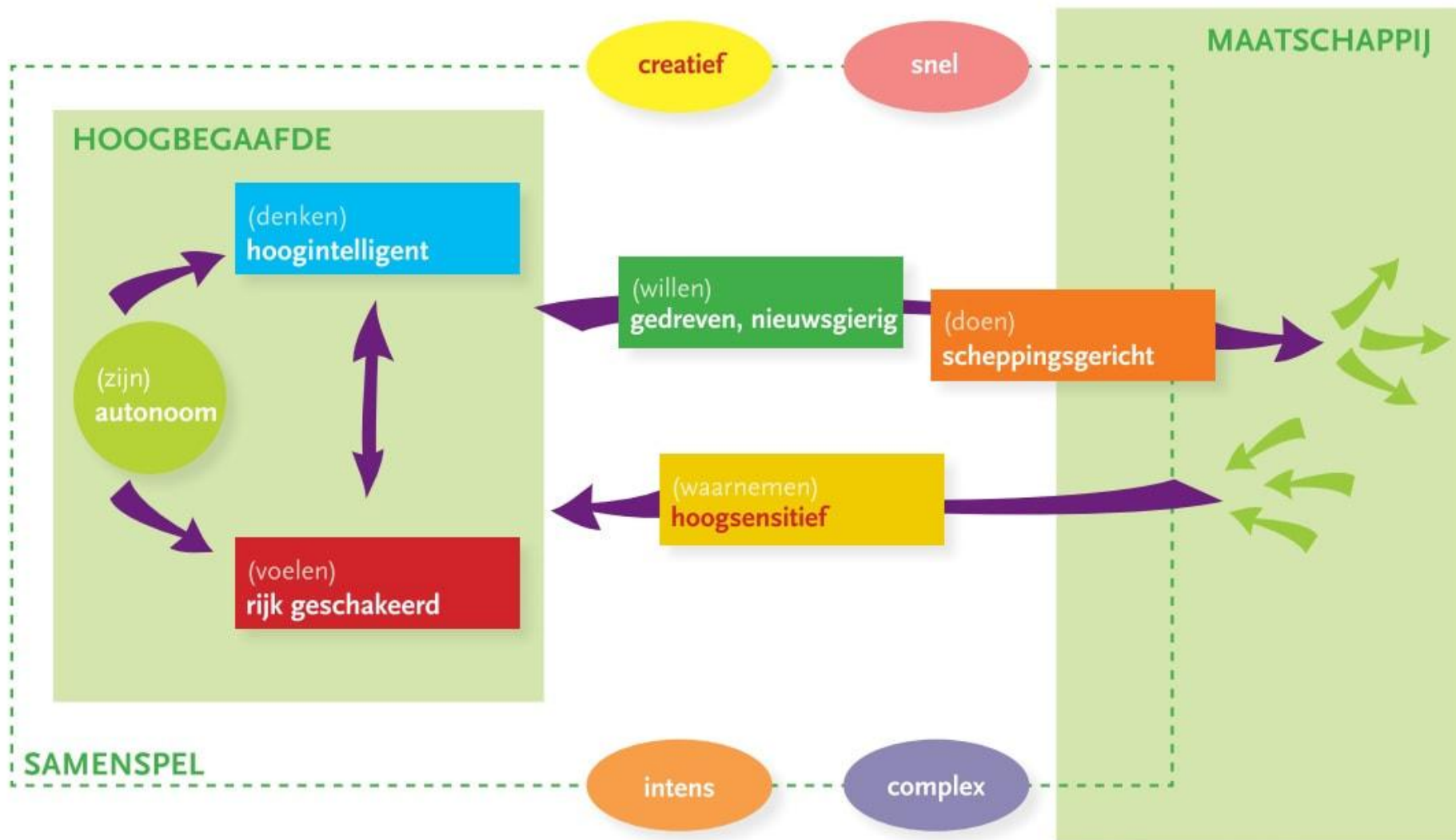

stichting iQ+

www.velegezichtenvanhb.nl

DELPHIMODEL HOOGBEGAAFDHEID©

Een hoogbegaafde is een snelle en slimme denker, die complexe zaken aankan. Autonoom, nieuwsgierig en gedreven van aard. Een sensitief en emotioneel mens, intens levend. Hij of zij scheidt plezier in creëren.

HOOGBEGAAFDHEID

LUIK 'DENKEN'

INTELLIGENTIE (IQ)
CREATIVITEIT
MOTIVATIE

LEERHONGER

ZIJNSLUIK 'VOELEN'

LAT HOOG LEGGEN
RECHTVAARDIGHEIDSGEVOEL
KRITISCHE INSTELLING
GEVOELIGHEID

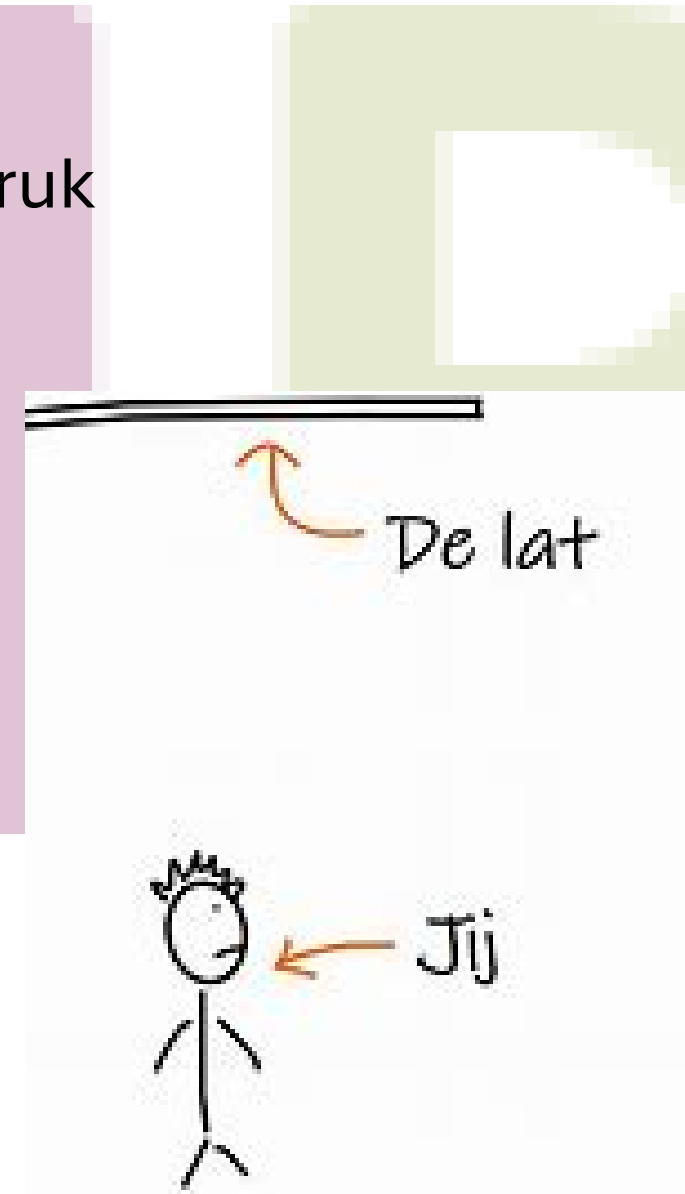
ANDERS ZIJN

Cognitief - zijnsluik model van hoogbegaafdheid (Kieboom, 2007)

Zijnsluik **Perfectionisme**

- Liever geen fouten willen maken, moeite met tijdsdruk
- De lat (heel) hoog leggen
- Dingen moeten wel echt lijken
- Als perfectie niet lukt: taak vermijden of afraffelen

wordt vaak opgevat als **FAALANGSTIG**

Zijnsluik **Rechtvaardigheidsgevoel**

- Beloofd is beloofd
- Snel geraakt door onrecht
- Open en eerlijk
- Is trouw aan waarden en wil dat alles eerlijk gaat

wordt vaak opgevat als **BEMOEIZUCHTIG**

Zijnsluik **Kritische instelling**

- Sterk reflectievermogen
- Stelt regels ter discussie
- Pijnlijke eerlijkheid
- Neemt iets niet zo maar voor waar aan

wordt vaak opgevat als **BRUTAAL** of **BETWETERIG**

Zijnsluik **Gevoeligheid**

- Intense emotionele beleving
- Gevoelig voor zintuiglijke prikkels
- Alert en bewust van omgeving
- Voelt verschil tussen intentie en uiting

wordt vaak opgevat als **AANSTELLERIJ**

Autonomie

- Wil zelfsturing en eigen keuze, wil controle hebben
- Leert vanuit eigen behoeften en waarden
- Sterke eigen wil
- Doet dingen op eigen manier, grote zelfstandigheid

Als leerkracht geen machtspositie innemen (zorgt voor verlies van vertrouwen) kind wil overleggen en begrepen worden

wordt vaak opgevat als **EIGENWIJS**

Autonomieondersteuning vergroot de kans op intrinsieke motivatie bij cognitief talentvolle leerlingen (Betts, 1985, Garn en Jolly, 2013)

(On)gezien

Onderzoek naar het signaleren van hoogbegaafde kinderen in het primair onderwijs

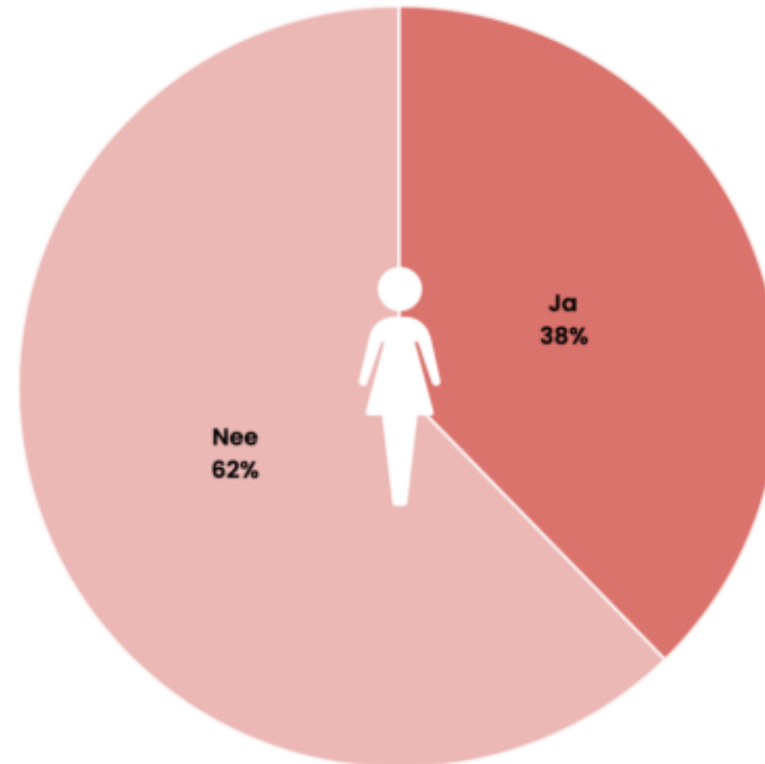
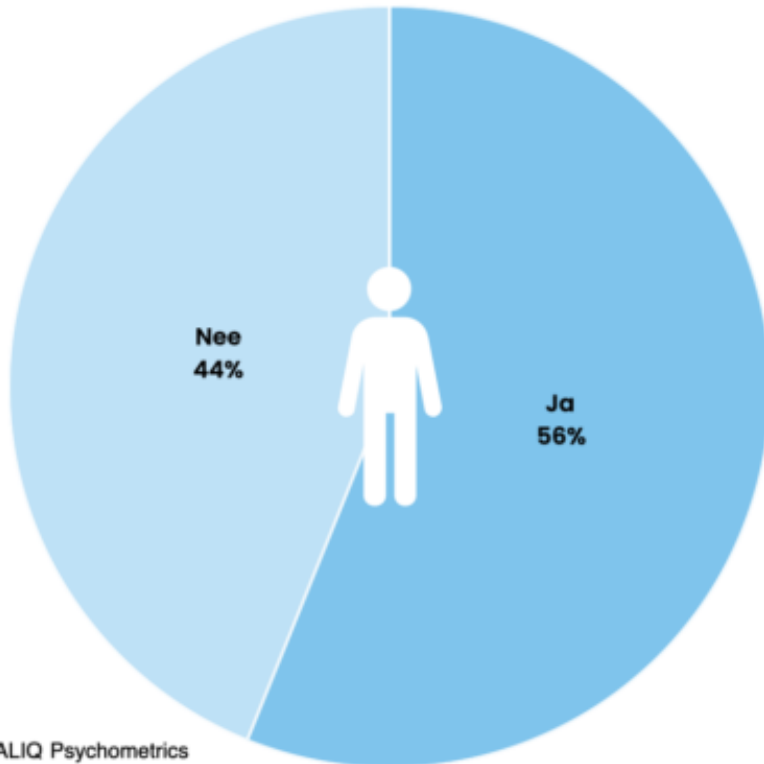
Door Scaliq met betrokkenheid van de
Gelijke Kansen Alliantie van OCW

De Gelijke Kansen Alliantie (GKA) werkt samen met scholen, gemeenten en maatschappelijke partners aan het verbeteren van kansengelijkheid in het onderwijs met aandacht voor thuis, school en de leefomgeving.

Verskil jongens/meisjes

GESIGNALEERD ALS (HOOG)BEGAAFD

Percentage **jongens of meisjes** met een **IQ van 130** of hoger
dat is **gesignaleerd** als mogelijk (hoog)begaafd **door hun leerkracht**

Verskil hoge/lage SES

ONDERSCHAT

Percentage kinderen met een IQ in de **bovenste 5%**
dat **nog niet gesignaleerd** is als mogelijk (hoog)begaafd door hun **leerkracht**

67%

van de kinderen uit gezinnen met een **lage SES** met een
IQ in de **bovenste 5%** is **nog niet gesignaleerd**

52%

van de kinderen uit gezinnen **zonder lage SES** met een
IQ in de **bovenste 5%** is **nog niet gesignaleerd**

Wel/geen migratieachtergrond

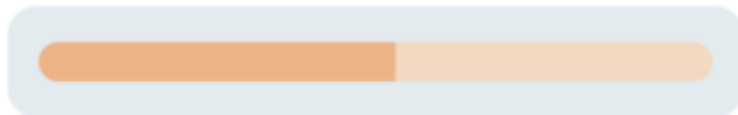
MAAKT HET UIT WAAR 'MIJN WIEG' STOND?

Kans om op school gesignaleerd te worden als mogelijk (hoog)begaafd
bij een **IQ van 130**

46% Nederland en Europe

53% Azië (zonder Turkije)

34% Afrika, Turkije, Suriname, Cariben

Wij zijn allemaal even slim, maar zo zien ze ons niet...

ALLES MEE OF ALLES TEGEN?

Kans om door mijn **leerkracht** gesignaleerd te worden als mogelijk (hoog)begaafd
bij een **IQ van 130**

60%

Diederick

Jongen
Geboren in januari
Europese herkomst
NL als moedertaal
Geen lage SES

15%

Jalila

Meisje
Geboren in december
Niet-westerse migratie achtergrond
NT2 leerling
Lage SES

Wij zijn allebei even slim, maar zo zien ze ons niet...

Nieuwkomers

Vroege herkenning heel belangrijk!

Warme overdracht naar volgende school →
direct inzetten op versnellen, verrijken, verdiepen

Houd rekening met de onzekerheid van een leerling die geen helder toekomstperspectief heeft

**Leerlingen hebben meer behoefte aan begeleiding op gebied van
hoogbegaafdheid dan op taal**

**Onderwijsbehoeften van (hoog)begaafde NT2-leerlingen in het
basisonderwijs** *scriptie Esther Kuitert – februari 2022*

Dubbele kansenongelijkheid

Leerlingen zijn (vaak) minder talig

→ vaak niet gezien als hoogbegaafd

→ krijgen niet het juiste aanbod en de juiste aanpak

→ lopen vast

→ hebben onvoldoende woordenschat om hun frustratie te verwoorden

Signaleren

1. Gesprek met ouders
2. Goed observeren
3. Stimulerend signaleren in rijke speelleeromgeving

1. Gesprek met ouders

Belangrijke bron van informatie

Sommige leerlingen thuisomgeving met rijke leerervaringen

Kind met weinig eerdere leerervaringen en toch goed mee op school? → mogelijk ontwikkelingsvoorsprong

Welke informatie van ouders? (indien nodig met tolk)

- Woordenschat in eigen taal
- Interesses /hobby's van het kind
- Vroege ontwikkeling (snel met praten/lopen/ interesse in letters +cijfers)
- Gaat vooral om met leeftijdgenoten/oudere kinderen/jongere kinderen/volwassenen
- Waar wordt kind blij van?
- Goed geheugen
- Nieuwsgierig
- Duidelijke eigen mening
- .....

*Als je met iemand praat in een taal die hij begrijpt,
gaat het naar zijn hoofd
Als je in zijn eigen taal met hem praat,
gaat het naar zijn hart*

Nelson Mandela

2. Goed observeren

- Snelheid van taal aanleren
- Sterke ontwikkeling thuistaal
- Snelheid en manier waarop regels en routines worden eigen gemaakt
- Groot probleemoplossend vermogen
- Creativiteit
- Intense en/of ongebruikelijke interesses
- Neemt eigen initiatieven
- Goed reflectievermogen
- Ruimtelijk inzicht
- Zijnskenmerken (Kieboom)

3. Rijke speelleeromgeving

- Talenten zichtbaar maken door stimulerend signaleren
- Rijke speelleeromgeving geeft mogelijkheden om hun (niet-talige) talenten te laten zien.
- Uitdagende opdrachten
- Taaldenkgesprekken voeren waarbij je met een klein groepje leerlingen in gesprek gaat om creatieve oplossingen voor een probleem te bedenken.

Stimulerend signaleren

- Open opdrachten
- Stimuleer onderzoekende houding
- Spelmaterialen die veel handelings-, ervarings-, leer- en ontdekkingsmogelijkheden bieden
- Alles toegankelijk voor iedereen (niet alleen bepaalde groep)
- Opdrachten die beroep doen op zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid
- Gelegenheid bieden tot grotere complexiteit en hoger abstractieniveau
- Doe beroep op hogere orde denkvaardigheden (analyseren, evalueren, creëren, lagere orde= toepassen, begrijpen, onthouden)

Toch meer nodig?

De ZOOV+ is een klassikale, adaptieve screener om cognitief sterke leerlingen te signaleren.

- Klassikaal, in kleine groepjes of individueel af te nemen door leerkracht of IB'er
- Kinderen maken zelf opgaven op een device, adaptief dus altijd op hun eigen niveau
- Afname duurt tussen de 5 en 15 minuten

Non verbale intelligentietest

**De KIQT+
speciaal ontwikkeld voor vermoedelijk
(hoog)begaafde kinderen van 5 tot en met 10 jaar**

- Betrouwbare meting van de intelligentie tot een IQ van 170
- Geschikt voor kinderen die Nederlands als tweede taal hebben
- Houdt er rekening mee dat kinderen 'te moeilijk' kunnen denken
- Minder nadruk op capaciteiten die deels voortkomen uit opvoeding, zoals woordenschat

Zone van naaste ontwikkeling (Vygotski)

- Passende opdrachten aanbieden in de zone van de naaste ontwikkeling
- Opdrachten niet aanpassen aan taalniveau
- Gebruik scaffolding, effectieve techniek voor alle meertalige leerling
- Leeftijdsadequaat plaatsen, niet in lagere groep op grond van taalniveau

Spellen om in te zetten bij (vermoedelijk) hoogbegaafde nieuwkomers

leeftijdsaanwijzingen volgens fabrikant, HB kinderen kunnen het vaak al jonger spelen

Magic Maze

Coöperatief bordspel waarbij je in stilte moet samenwerken (duurt ca. 15 minuten)

Strategisch spel, waarbij spelers tegelijk bezig zijn (geen beurten)

Diverse varianten en moeilijkheidsgraden

Vanaf 8 jaar

Richard Ridderslag

Vanaf 5 jaar

Rechercheur Muis stopt het gespuis

Heel leuk voor het werkgeheugen

Rechercheur moet uitbrekende boeven vangen

Draaischijf waar je dief op legt, reeksvolgorde van 5 à 6 plaatjes onthouden

Je hoeft niets te omschrijven

Vanaf 5 jaar

Hanabi

Coöperatief deductief kaartspel

Je hoeft alleen kleuren en nummers te kennen

Je ziet alleen kaarten van tegenstander, niet die van jezelf

Vanaf 6 jaar, ca. 25 min

Codenames

(verschillende versies, bv Disney)

Positieve woorden raden, negatieve niet

Vanaf 10 jaar, ca. 15 min

Photosynthesis

Ruimtelijk inzicht en planning (niet taalintensief)

Zon schuift elke beurt op, welke bomen in zon/schaduw

Bomen die het meest in de zon staan groeien het hardst (levert punten op)

Vanaf 10 jaar, ca 60 min

Verboden eiland

Coöperatief spel

Vanaf 10 jaar, ca 30 min

Advies van Robin Zwiers

dejongestrategie.nl

**Dank voor jullie
belangstelling!**

Meer informatie?

www.velegezichtenvanhb.nl

info@velegezichtenvanhb.nl